

עוגה מקמח מצה וקניידליך בערב פסח

שו"ת עם הרב דוד אברהם ספקטור

שאלה

האם מותר לאכול בערב פסח: מצה, פירורי מצה, "מצה-רול", "עוגת-מצה", "מצה מבושלת", "קניידליך", "מצה ברייא"? ?

תשובה:

- 1) אסור לאכול מצה (רמ"א תעב, ב) ופירורי מצה בערב פסח (מ"ב שם יח), י"ד ניסן מעמוד השחר (מ"ב שם ס"ק יב) וליד קטן, שלא מבין כשמספרים לו על יציאת מצרים, מותר (רמ"א שם)
- 2) "מצה-רול" ועוגה ("טורט") מקמח מצה, כיון שעשויה מקמח-מצה שאפו שנית, אסור לאכול בערב פסח (י"ד ניסן מעמוד השחר) כמו שאסור לאכול מצה בערב פסח (רמ"א או"ח סי' תע"א, סע' ב, עולת ראיה).
- 3) "מצה מבושלת" ו"קניידליך" שעשוים מקמח מצה שבישלו מותר לאכול בערב פסח עד שעה עשירית. (מ"ב תע"א, ס"ק כא, שלא כרב שלמה קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה או"ח סי' שכב האוסר אכילת מצה מבושלת בערב פסח)
- 4) "מצה-ברייא" מורכב מחתיכות מצה שטיגנו בשמן וביצים מותר לאכול בערב פסח עד שעה עשירית. (חיי אדם כלל קכט, סע' יג, שער ציון תע"ב ס"ק כ')
- 5) "מצה עשירה" מותר לאכול בערב פסח עד זמן איסור אכילת חמץ (הרב יוסף דוב סולוביצקי בנפש הרב [עמ' קעט] מחמיר במצה עשירה העשויה מביצים)

מקורות התשובה:

- 1) אכילת מצה ופירורי מצה בערב פסח
(א) כותב הרמ"א או"ח סי' תע"ב, סע' ב:
מצה שיוצאין בה בלילה, אסורים לאכול כל יום ארבעה עשר (ר"ן בשם הרמב"ם והמגיד פ"ו).
(ב) רמ"א שם: וקטן שאינו יודע מה שמספרין בלילה מיציאת מצרים, מותר להאכילו (תרומת הדשן סי' ז').
(ג) בטעם האיסור כותב המשנה ברורה ס"ק יא: אסור מדרבנן כדי שיהיה היכר לאכילתה בערב (רמב"ם).
(ד) זמן האיסור הוא לפי המשנה ברורה שם ס"ק יב: כל יום י"ד - היינו מעמוד השחר ויש נוהגים שלא לאכול מצה מראש חודש.
(ה) ולענין אכילת פירורי מצה בערב פסח כותב המשנה ברורה שם ס"ק יח: מצה שלא נילושה פשיטא דאסור שיוצאין בפירורין בלילה ידי חובת מצה וכמו שכתבנו בסימן תס"א ס"ד במ"ב.
- 2) אכילת עוגה אפויה מקמח מצה בערב פסח
(א) רמ"א או"ח סי' תע"א, סע' ב: מצה שנאפה כתקנה ואח"כ נתפררה ונילושה ביין ושמן, אינה נקראת מצה עשירה ואסורה לאכלה בערב פסח (מהרי"ו).
(ב) כותב המשנה ברורה שם ס"ק יט: ביין ושמן וכו' - בין שנאפית אח"כ שנית בין שלא נאפית ורוצה לאכול כמו שהיא.
(ג) משנה ברורה שם ס"ק כא: אינה נקראת וכו' - דלא נתבטלה ממנה שם מצה ע"י זה (על ידי שנתפררה והפכה להיות קמח מצה) ... וכל זה בשלא בשלה.
(ד) שם: ומ"מ לצאת בה ידי מצה בלילה אין כדאי לפי מה שנתבאר לעיל בסימן קס"ח במ"ב ס"ק נ"ט.
(ה) וכן אוסר הראי"ה קוק בעולת ראיה חלק ב' עמ' רמ"ג, בפתח הגדה של פסח באזהרות שהיה מזכיר בשבת הגדול: "טארט (עוגה) שעושים מקמח מצה, כיון שהוא אפוי ולא מבושל אסור לאכלו בערב פסח".
- 3) אכילת מצה מבושלת וקניידליך בערב פסח
(א) כותב המשנה ברורה שם ס"ק כא: אם בשלה וכמו שנוהגין במדינותינו לעשות כדורים ממצה שקורין (קניידלעך) או מצה מבושלת בכלי ראשון מותר לאוכלה קודם שעה עשירית דזה בודאי לא מיקרי מצה וכדמבאר בשלחן ערוך בסימן תס"א, סע' ד: "יוצא אדם (בליל הסדר) במצה שרויה (בכלי שני) והוא שלא נימוחה, אבל אם בשלה (בכלי ראשון) שיד סולדת בו) אינו יוצא בה".

(ב) שלא כפי שכותב הרב לשמה קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה חלק או"ח סימן שכב: **"מצה מבושלת אסורה בערב פסח** דאין יוצאין בה בפסח, לאו דאין בה טעם מצה, רק מכח דעל ידי הבישול אזיל ליה תורתא דנהמא (הלך לו צורת הלחם) ואין עליו תורת לחם, אך מכל מקום **טעם מצה יש בו** ולכך הוי כמו 'בצקות של נכרים' דאסור לאכלן מבעוד יום (בערב פסח)...ולא כמו שכותבים האחרונים להתיר במצה מבושלת."

5 (אכילת מצה מטוגנת ו'מצה-ברייא' בערב פסח
(א) כתב בחיי אדם כלל קכט, סעי' יג: "אסור לאכול מצה בערב פסח, אבל (מצה) מפוררת ומבושלת, שקורין 'מצה-ברייא' או 'קניידליך', מותר לאכול, דאין זה לחם כלל לכולי עלמא, והוא הדין 'קרעמזיל' המוטגנים."
(ב) אמנם בפמ"ג באשל אברהם או"ח סי' תע"ב ס"ק ח' כותב: "ומטוגן באלפס (בסיר) בשמן בלי מים **צריך עיון**. דיש לומר דיוצא ידי חובה (בליל הסדר) ואסור לאכול כל היום (ערב פסח) דלאו בישול הוא."
(ג) ועיקר דעת המשנה ברורה שם בשער ציון ס"ק כ' נראה כחיי אדם, אף שמביא ספיקו של הפמ"ג, אבל אין ספק מוציא מידי ודאי: "לענין טיגון הגר"ז (שו"ע הרב) וחיי אדם מקילין כמו בבישול, ובפמ"ג **מסתפק בזה**."

6 (עוגות ועוגיות (יין) ממצה עשירה בערב פסח (עד זמן איסור אכילת חמץ)
א] מובא בשם הרב יוסף דוב סולוביציק בנפש הרב (עמ' קעט): "איסור אכילת מצה בערב פסח לא נוהג במצה עשירה שאינה ראויה לצאת בה ידי חובה בליל הסדר. ורבינו (הרב יוסף דוב סולוביציק) ערער על זה, כי טען ואמר, שמן הנכון לחוש לדעת הרמב"ם, שרק נחשבת למצה עשירה בעיסה שנילושה ביין, שמן, דבש או חלב ולא בשאר מי פירות, ולפי דעתו של הרמב"ם אייער מצות (מצות ביצים) כשרות לצאת בהם ידי חובה בליל הסדר, וממילא הו' עדיין בכלל האיסור דאכילת מצה בערב פסח."